

Nr 118.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till avlöning av den Hjertbergske antikvarien vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien; given Stockholms slott den 3 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

Genom testamente den 15 oktober 1881 förordnade protokollsekreteraren Ernst Gustaf Hjertberg, att efter hans död all hans egendom under vissa villkor skulle tillfalla vitterhets- historie- och antikvitetsakademien att användas till förmån för de under akade-

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 104 häft. (Nr 118.) 1

Statsbidrag till avlöning av den Hjertbergske antikvarien vid vitterhetsakademien.

miens vård ställde myntkabinettet och statens historiska museum, på sätt akademien själv funne gott bestämma. Sedan Hjertberg år 1888 avlidit, anmälde akademien den 10 januari 1893, att akademien, i överensstämmelse med testators i livstiden uttalade önskan, av donationens räntemedel, vilka då utgjorde minst 6,700 kronor, anslagit en summa av 4,000 kronor att årligen utgå såsom avlöning åt en Hjertbergsk amanuens med lika skyldigheter, som Kungl. Maj:t genom instruktion den 17 oktober 1890 föreskrivit för de å akademiens stat uppförda ordinarie amanuenserna. I samma skrivelse hemställde akademien, att då Hjertberg i livstiden uttalat den önskan, att den amanuens, som på grund av hans donation till akademien kunde tillsättas, skulle bliva likställd med akademiens dåvarande två ordinarie amanuenser, ifrågavarande amanuens måtte utnämnas av Kungl. Maj:t på akademiens förslag ävensom att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen äska, att åt ifrågavarande amanuens måtte beredas rätt till pension å allmänna indragningsstaten. Enligt kungl. brev den 17 november 1893 beslöts därefter, att ifrågavarande amanuensbefattning skulle, på akademiens förslag, av Kungl. Maj:t tillsättas, dock med förbehåll att innehavaren av samma befattning icke skulle äga rättighet att utfå avlöningsmedel från andra tillgångar än avkastningen av de Hjertbergska donationsmedlen. Däremot fann Kungl. Maj:t framställningen om beredande av pensionsrätt åt bemälde amanuens för det dåvarande icke föranleda någon åtgärd.

Genom fullmakt den 8 december 1893 utnämndes sedermera filosofie doktorn P. E. C. Ekhoff att vara Hjertbergsk amanuens hos akademien, varvid i fullmakten intogs nyssnämnda förbehåll.

I den för vitterhetsakademien fastställda nya avlöningsstaten av den 11 juni 1909 omförmäles den Hjertbergske amanuensen icke i vidare mån än att i densamma föreskrives, att han i och med den nya lönestatens ikraftträdande från och med år 1910 skulle benämnas Hjertbergsk antikvarie. Från och med början av samma år uppbar ifrågavarande befattningshavare enahanda avlöningsförmåner som de å akademiens stat uppförda antikvarierna eller 5,800 kronor med rätt till två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter respektive fem och tio års tjänstgöring.

Jämlikt kungl. kungörelse den 10 oktober 1909 angående ändring i vissa delar av instruktionen för riksantikvarierna och vitterhetsakademiens tjänstemän den 17 oktober 1890 äger var och en av de

hos akademien anställda antikvarierna såsom avdelningsföreståndare närmaste vård om viss del av samlingarna på det sätt att:

två av de på stat uppförda antikvarierna äro avdelningsföreståndare för de delar av statens historiska museum, som omfatta hednatiden,

den tredje för den del av museet, som omfattar medeltiden och nyare tid,

samt den Hjertbergske antikvarien för kungl. myntkabinettet.

Likställigheten mellan den Hjertbergske antikvarien och de övriga å stat uppförda antikvariefattningarna utsträcktes vidare därhän, att genom beslut av 1913 års riksdag pensionsrätt bereddes ifrågavarande befattningshavare i likhet med akademiens övriga motsvarande tjänstemän. Riksdagen biföll nämligen sagda år en av Kungl. Maj:t gjord framställning, vilken gick ut på att den Hjertbergske antikvarien skulle äga samma rätt till pension från staten, som tillkomme övriga vid akademien anställda antikvarier, samt att alltså bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 skulle i tillämpliga delar gälla för nu ifrågavarande antikvarietjänst, med iakttagande att pensionsunderlaget skulle anses utgöra samma belopp som för annan antikvarie vid akademien, därvid ålderstillägg icke finge vid pensionsunderlagets bestämmande beräknas, med mindre innehavaren av ifrågavarande tjänst fullgjort de för annan antikvarie vid akademien i sådant avseende föreskrivna villkoren.

Efter det sedermera Ekhoff erhållit avsked från befattningen, utnämndes genom beslut den 21 maj 1915 filosofie doktorn B. Schnittger att vara Hjertbergsk antikvarie hos akademien, med rätt att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som åtfölja denna beställning.

Även i fråga om dyrtidstillägg har den Hjertbergska antikvariefattningen blivit jämställd med övriga antikvarietjänster hos vitterhetsakademien. Efter av Kungl. Maj:t i proposition nr 362 till 1920 års riksdag gjord framställning i ämnet medgav nämligen riksdagen, att till den Hjertbergske antikvarien finge för år 1920 av statsmedel utgå dyrtidstillägg enligt de grunder, som gällde för dyrtidstillägg åt övriga antikvarier vid akademien. Så har ock för följande år skett och enligt § 10 av Kungl. Maj:ts kungörelse den 29 juni 1921 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattnings-

havare i statens tjänst, nr 344, har bland andra den Hjertbergske antikvarien i avseende å rätt till dyrtidstillägg likställts med befattningshavare i statens tjänst.

Vidare har för vartdera av åren 1920 och 1921, jämlikt bestämmelser i Kungl. Maj:ts kungörelser angående tillfällig löneförbättring under sagda år för viss personal inom den civila statsförvaltningen (nr 530/1920, 386/1921), sådan löneförbättring av statsmedel utgått till den Hjertbergske antikvarien enligt samma grunder, som gällt för övriga vid akademien anställda antikvarier.

Genom avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, (nr 451) har ny lönereglering genomförts för befattningshavare vid vitterhetsakademien från ingången av år 1922, varigenom de helt statsavlönade tre antikvarierna vid akademien hänförts till lönegraden B 16. Denna lönereglering har emellertid ej kommit att beröra den Hjertbergska antikvarien.

I skrivelse den 19 december 1921 har nu akademien framhållit behovet av att definitivt ordna frågan rörande akademiens andel i kostnaderna för bestridande av avlöningen till den Hjertbergske antikvarien. Akademien — som icke velat förutsätta, att dess framtida andel därvid skulle begränsas till det ursprungligen beräknade beloppet, 4,000 kronor, men dock funnit synnerligen önskligt, att den på den Hjertbergska fonden vilande skyldigheten något lindrades utöver vad de två senaste åren skett — har därvid hemställt om utverkande av riksdagens medgivande till att samtliga de löneförmåner, som tillkomme den Hjertbergske antikvarien för ernående av likställighet med övriga antikvarier hos akademien utöver ett årligt belopp av 5,800 kronor — motsvarande den år 1921 gällande grundlönen — framdeles finge bestridas av statsverket.

Akademien har tillika erinrat, att akademien i skrivelse den 2 september 1919, vilken låg till grund för Kungl. Maj:ts omförmälda proposition till 1920 års riksdag, framhållit hurusom akademien under en lång följd av år använt donationsmedel för att fylla en del krav av så allmännyttig karaktär att, om ifrågavarande medel ej stått till akademiens förfogande, staten själv skulle varit nödsakad att härför anslå nödiga medel; särskilt hade detta gällt de Hjertbergska donationsmedlen, vilka enligt testators bestämmelser skulle användas till förmån för under akademiens vård ställda kungl. myntkabinettet och statens historiska museum. I samma skrivelse hade akademien vidare påpekat, att nödvändigheten att bereda den Hjertbergske antikvarien dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring

i lika grad som övriga antikvarier fört med sig, att i stället för att, såsom ursprungligen varit fallet, endast en mindre del av fondens avkastning behövt anlitas för ifrågavarande tjänstemans löneförmåner, nu krävdes mer än fondens hela årsavkastning. Härigenom hade icke endast den Hjertbergska donationens användning blivit en helt annan än den, som testator avsett, utan akademien skulle, för att kunna utbetala antikvariens avlöning, nödgas på ett högst betänkligt sätt årligen minska kapitalet.

Statskontoret har den 10 januari 1922 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Statskontoret vill till en början erinra därom, att ifrågavarande antikvarietjänst — på sätt såväl löneredgeringskommittén som vederbörande departementschef framhållit vid behandling av frågan om beredande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg vid densamma (prop. nr 362/1920 sid. 6) — fyller ett ändamål, som därest detsamma icke kunnat tillgodoses genom enskild donation, otvivelaktigt krävt statens mellankomst. Vid fastställande av den nuvarande organisationen av statens historiska museum och myntkabinettet har det också räknats med denna tjänst, och i den för akademien gällande instruktionen behandlas tjänsten i jämställdhet med övriga antikvarietjänster. Innehavaren av densamma är också enligt beslut av 1913 års riksdag tillförsäkrad pensionsrätt enligt civila pensionslagen. Dessa förhållanden göra det enligt statskontorets mening synnerligen önskvärt, att den Hjertbergske antikvariens avlöning allt fortfarande såsom hittills utgår efter samma grunder, som gälla för de andra antikvarierna, liksom det ock synes billigt att staten lämnar lämpligt bidrag till den förhöjda avlöning, som härigenom skulle tillkomma honom.

Beträffande beloppet av detta bidrag lärer detsamma, för att ej behöva växla allt efter som befattningshavaren uppflyttas i högre löneklass, böra beräknas å avlöningen i en viss löneklass, vilken lämpligen torde kunna bestämmas till den näst högsta, den 24:de, i lönegraden B 16, d. v. s. 9,540 kronor. Då, enligt vad statskontoret inhämtat, den nuvarande innehavaren av tjänsten uppbär ett ålderstillägg eller alltså en avlöning från akademien av tillhoppa 6,300 kronor och det icke synes föreligga tillräckliga skäl att sätta akademiens bidrag till den nya avlöningen till i genomsnitt lägre belopp än det sistnämnda, skulle alltså av statsmedel erfordras ett belopp av 3,240 kronor. Härtill skulle komma dyrtidstillägg enligt de för de nyreglerade verken gällande grunder, varemot tillfällig löneförbättring ej vidare skulle utgå. Med nuvarande grundtal utgör dyrtidstillägget å 9,540 kronor för befattningshavare som uppnått 25 års ålder minst 3,508 kronor 49 öre, vadan statsverkets sammanlagda kostnad för den nya avlöningen skulle uppgå till omkring 6,750 kronor för år. Å den för närvarande utgående avlöningen, 6,300 kronor, utgår av statsmedel tillfällig löneförbättring med 1,000 kronor, vartill kommer ett å 7,300 kronor beräknat dyrtidstillägg, som med nu gällande grundtal uppgår till minst 4,176 kronor 36 öre. Statsbidraget utgör sålunda sammanlagt omkring 5,175 kronor för år. Därest den föreslagna avlöningsanordningen nu vore genomförd, skulle densamma alltså åsamka statsverket en merkostnad av omkring 1,575 kronor för år.

Det ovan angivna sättet för bestridande av ifrågavarande tjänstemans avlöning torde emellertid icke lämpligen böra genomföras förr än från och med år 1923, vadan av riksdagen lär böra till bidrag till avlöning av den s. k. Hjertbergska antikvarien å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 äskas ett förslagsanslag, högst 1,620 kronor.

Departementschefen.

Då frågan om statens bestridande av dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring åt den Hjertbergske antikvarien avgjordes, synes riksdagen hava yttermera betonat den uppfattningen, vilken i avseende å denne befattningshavares ställning väl förut erkänts om ock ej tydligt tillämpats, nämligen att han i hithörande organisation intar enahanda ställning till staten som övriga antikvarier och att, därest ej donationsmedel här förelegat, staten förr eller senare måst ikläda sig kostnaderna för avlöning av denna befattning. 1902 års löne-regleringskommitté, som då yttrade sig i denna fråga, påpekade — såsom synes med all rätt — att man vid fastställandet av den gällande organisationen av statens historiska museum och myntkabinetet räknat med ifrågavarande antikvarietjänst och betonade, hurusom tjänstens karaktär yttermera underströks, då med densamma förenades pensionsrätt, på sätt ovan nämnts.

Den nu föreliggande frågan synes mig allenast innebära ett fullföljande av enahanda uppfattning, som i detta avseende förut vunnit riksdagens godkännande. Den anordningen kunde visserligen tänkas att staten helt övertog avlöningen för den Hjertbergske antikvarien och donationsmedlen sålunda helt finge användas för övriga med detsamma avsedda ändamål. Sannolikt skulle detta icke innebära någon nämnvärd kostnadsökning för staten, då ju statsverket i allt fall får vidkännas kostnader för en hel del vetenskapliga undersökningar m. m., som, därest donationen frigjordes från förpliktelsen att avlöna ifrågavarande befattningshavare, skulle kunna bestri- das ur donationsmedlen. Jag anser mig emellertid icke böra tillstyrka en dylik anordning utan inskränker mig till att förorda, att staten ikläder sig kostnaderna för ifrågavarande antikvaries avlöning utöver visst grundbelopp, som alltså fortfarande skulle utgå från donationsmedlen.

Då det nu gäller att fastställa beloppet av statens tillskott till hans avlöning, har jag från vitterhetsakademien införskaffat följande tablå över den Hjertbergske donationsfondens ställning den 31 december 1921:

Inkomster.

Räntor m. m. under året c:a	Kronor 13,000:—
	<u>Kronor 13,000:—</u>

Utgifter.

Den Hjertbergska antikvariens lön och tjogr kronor 5,800:—	
1 ålderstillägg » 500:—	Kronor 6,300:—
Livränta (enl. Hjertbergs testamente) »	625:—
Till andra ändamål, såsom för ant. topogr. arkivet, anslag till systematiska undersökningar m. m. c:a »	6,075:—
	<u>Kronor 13,000:—</u>

Enligt denna tablå har alltså för den Hjertbergske antikvariens avlöning åtgått närmare hälften av fondens hela årsinkomst, medan tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg vid befattningen bestritts av statsmedel. Att i förevarande fall följa statskontorets förslag synes mig innebära ett reglerande av förhållandena med hänsyn till den nuvarande befattningshavarens tjänstetid, vilket väl erbjuder en lösning för närvarande men ej ett definitivt ordnande av frågan. En lämpligare anordning synes mig vara att av den Hjertbergska donationsfonden utgår den hittillsvarande grundlönen, 5,800 kronor, och återstoden täckes förmedelst statsbidrag. Vid bestämmande av beloppet av detta bidrag torde man böra utgå från högsta löneklassen inom 16:e lönegraden, d. v. s. 10,020 kronor, varvid man kommer till ett belopp av 4,220 kronor. Detta belopp, vilket bör hava karaktär av förslagsanslag, högst, behöver givetvis ej alltid helt tagas i anspråk, utan allenast i den mån ifrågavarande befattningshavare vinner uppflyttning i högre löneklasser. Såsom framgår av vad jag nu yttrat, anser jag mig böra förorda, att den likställighet, som tillföre i avlöningshänseende varit rådande mellan den Hjertbergske antikvariens och övriga antikvarier, alltjämt bibehålles även i så måtto, att det nya avlöningsreglementet av den 22 juni 1921 jämväl må äga tillämpning på honom. Hittills utgående tillfällig löneförbättring skulle i och med detta bortfalla.

Ovanberörda belopp, 4,220 kronor, bör i sinom tid uppföras på akademiens ordinarie stat under rubrik lönefyllnad åt den Hjertbergska antikvariens. Vad nu angår förra halvåret 1923 bör på extra stat uppföras för ändamålet ett belopp utgörande hälften av

angivna summa eller 2,110 kronor. Medel äro ej för ändamålet beräknade men torde finnas tillgängliga genom vissa nedsättningar, som i senare framställningar till riksdagen gjorts i förhållande till i statsverkspropositionen beräknade belopp.

Jag hemställer alltså att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels medgiva, att avlöningsreglementet den 22 juni för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, må från och med år 1923 äga tillämpning å den vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien anställde Hjertbergske antikvariern samt att denne, i likhet med övriga antikvarier, hänföres till 16:e lönegraden inom avdelning B av den löneplan, som innefattas i 9 § av sagda reglemente;

dels ock, under förutsättning att till bestående av den Hjertbergske antikvarierns lön ur Hjertbergska donationsfonden utgår ett belopp av 5,800 kronor, såsom lönefyllnad till ifrågavarande antikvarie bevilja på extra stat för tiden 1 januari —30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 2,110 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.